

מ ז כ ר פ נ י מ י

תאריך: טז' באלול, התש"ע

26 באוגוסט, 2010

לכבוד:

מאת:

הנדון: חוות דעת מייעצת של בית הדין הבינלאומי בעניין הצהרת העצמאות החד-צדדית של
קוסובו¹

להלן עיקרי חוות הדעת:

סיכום חוות הדעת:

בתאריך 22 ביולי 2010 פרסם בית הדין הבינלאומי (להלן: ביה"ד) חוות דעת מייעצת בעניין הצהרת העצמאות החד-צדדית של קוסובו. חוות הדעת ניתנה בעקבות שאלה שהופנתה לביה"ד בהחלטה 63/3 של העצרת הכללית של האו"ם (להלן: העצרת הכללית) מיום ה-8 באוקטובר 2008.² העצרת הכללית ביקשה לדעת האם הצהרת העצמאות החד-צדדית אשר ניתנה על ידי המוסדות הזמניים של הממשל העצמי בקוסובו ב-17 בפברואר 2008 ניתנה בהתאם לדין הבינלאומי.³

ביה"ד קבע כי גופי האו"ם והמדינות החברות בו רשאים להציג הצהרות בכתב ובע"פ לעניין זה. מלבד הצדדים להליך, רפובליקת סרביה (להלן: סרביה) ומנסחי ההצהרה, בחרו המדינות הבאות לקחת בו חלק: צ'כיה, צרפת, קפריסין, סין, שווייץ, רומניה, אלבניה, אוסטריה, מצרים, גרמניה, סלובקיה, רוסיה, פינלנד, פולין, לוקסמבורג, לוב, בריטניה, ארה"ב, ספרד, אירן, אסטוניה, נורווגיה, הולנד, סלובניה, לאטביה, יפן, ברזיל, אירלנד, דנמרק, ארגנטינה, איזרבג'אן, האיים

¹ Advisory opinion, *Accordance With International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*

² Request for an Advisory Opinion of the International Court of Justice on Whether the Unilateral Declaration of Independence of Kosovo is in Accordance with International Law (2008), A/RES/63/3 (online: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/470/97/PDF/N0847097.pdf?OpenElement>)

³ סעיף 1 לחו"ד

המלדיביים, סירה לאון, בוליביה, ונצואלה, ערב הסעודית, ברוס, בולגריה, קואטיה, ירדן, וייטנאם ובורונדי.

סמכות שיפוטית ושיקול דעת של ביה"ד

ראשית, ביה"ד התייחס לשאלה האם מתן החו"ד המתבקשת נמצאת בסמכותו השיפוטית של ביה"ד, ואם כן, האם קיימת סיבה בגינה על ביה"ד להפעיל את שיקול הדעת שניתן לו לסרב לבקשת העצרת הכללית.

ביה"ד מצוין כי הסמכות השיפוטית לתת חו"ד מייצעת ניתנה לביה"ד מכוח סעיף 65 לחוקת ביה"ד⁴ לפיו ביה"ד רשאי לתת חו"ד מייצעת לכל גוף המאושר לבקש זאת ע"פ מגילת האו"ם⁵. בהתאם לסעיף 96 למגילת האו"ם⁶ העצרת הכללית הינה גוף מוסמך לבקש חו"ד מייצעת מביה"ד⁷ ועניינה של החו"ד המבוקשת הינו עניין שבסמכותה של העצרת הכללית ע"פ סעיף 10 ו-11 למגילת האו"ם⁸.

4 Statute of the International Court of Justice
Article 65

1. The Court may give an advisory opinion on any legal question at the request of whatever body may be authorized by or in accordance with the Charter of the United Nations to make such a request.
2. Questions upon which the advisory opinion of the Court is asked shall be laid before the Court by means of a written request containing an exact statement of the question upon which an opinion is required, and accompanied by all documents likely to throw light upon the question.

⁵ סעיף 18 לחו"ד

⁶ Charter of the United nations
Article 96

1. The General Assembly or the Security Council may request the International Court of Justice to give an advisory opinion on any legal question.
2. Other organs of the United Nations and specialized agencies, which may at any time be so authorized by the General Assembly, may also request advisory opinions of the Court on legal questions arising within the scope of their activities.

⁷ סעיף 20 לחו"ד

⁸Article 10

The General Assembly may discuss any questions or any matters within the scope of the present Charter or relating to the powers and functions of any organs provided for in the present Charter, and, except as provided in Article 12, may make recommendations to the Members of the United Nations or to the Security Council or to both on any such questions or matters.

Article 11

1. The General Assembly may consider the general principles of co-operation in the maintenance of international peace and security, including the principles governing disarmament and the regulation of armaments, and may make recommendations with regard to such principles to the Members or to the Security Council or to both.
2. The General Assembly may discuss any questions relating to the maintenance of international peace and security brought before it by any Member of the United Nations, or by the Security Council, or by a state which is not a Member of the United Nations in accordance with Article 35, paragraph 2, and, except as provided in Article 12, may make recommendations with regard to any such questions to the state or states concerned or to the Security Council or to both. Any such question on which action is necessary shall be referred to the Security Council by the General Assembly either before or after discussion.

1. The General Assembly may call the attention of the Security Council to situations which are likely to endanger international peace and security.

עלתה השאלה האם העצרת הכללית לא חרגה מסמכותה בבקשת החו"ד, היות והטיפול במצב בקוסובו הינו נושא הנמצא תחת סמכותה של מועצת הביטחון של האו"ם (להלן: מועב"ט) ע"פ סעיף 12 למגילת האו"ם⁹ לפיו העצרת הכללית לא תקבל החלטות הנוגעות לנושא בטיפול של מועב"ט. ביה"ד קבע כי בעוד שסעיף 12 מגביל את אפשרות פעולותיה של העצרת הכללית לאחר קבלת החו"ד, הוא אינו מגביל את העצרת בבקשתו¹⁰.

טענה נוספת שעלתה בעניין סמכותו של ביה"ד הינה הטענה כי השאלה שהועלתה ע"י העצרת הכללית איננה שאלה משפטית, זאת כיוון שהצהרת עצמאות הינה פעולה פוליטית הקשורה למשפט החוקתי הפנים-מדינתי ולא לדין הבינ"ל. נטען כי בסמכותו של ביה"ד לדון רק בשאלות הנוגעות לדין הבינ"ל. ביה"ד דוחה את הטענה באומרו כי נתבקש לחוות דעתו בנוגע לחוקיותה של ההצהרה במישור הבינלאומי, דבר שלא דורש מביה"ד בחינה של המשפט החוקתי המדינתי¹¹. כמו כן, ביה"ד הפנה לחו"ד קודם¹² בו נקבע כי העובדה שלשאלה יש פן פוליטי לא מבטלת את אופייה המשפטי¹³.

ביה"ד מציין כי סעיף 65 לחוקת ביה"ד לא מחייב את ביה"ד לתת חו"ד גם אם הדבר בסמכותו. בהתאם לפרקטיקה שהתפתחה בביה"ד, רק "סיבות משכנעות" (compelling reasons) יביאו את ביה"ד לסרב לחוות דעה בשאלה שנמצאת תחת סמכותו¹⁴. ביה"ד בחן האם לאור הפרקטיקה המשפטית ישנן "סיבות משכנעות" להימנע ממתן החו"ד המבוקשת.

הועלתה טענה בפני ביה"ד כי דעתו של ביה"ד נחוצה כדי לשרת אינטרסים פוליטיים, ומסיבה זו על ביה"ד לסרב להשיב¹⁵. ביה"ד קובע כי הסמכות לתת חו"ד מייצגת איננה סמכות למתן עזר למדינות אלא אמצעי דרכו גופי האו"ם השונים המוסמכים לכך יקבלו את דעתו של ביה"ד, שתסייע להם בעבודתם. דעתו של ביה"ד לא ניתנת למדינות אלא לגופי האו"ם. לפיכך, המניעים

2. The powers of the General Assembly set forth in this Article shall not limit the general scope of Article 10.

⁹ **Article 12**

1. While the Security Council is exercising in respect of any dispute or situation the functions assigned to it in the present Charter, the General Assembly shall not make any recommendation with regard to that dispute or situation unless the Security Council so requests.

2. The Secretary-General, with the consent of the Security Council, shall notify the General Assembly at each session of any matters relative to the maintenance of international peace and security which are being dealt with by the Security Council and shall similarly notify the General Assembly, or the Members of the United Nations if the General Assembly is not in session, immediately the Security Council ceases to deal with such matters.

¹⁰ סעיף 24 לחו"ד

¹¹ סעיף 26 לחו"ד

¹² *Application for Review of Judgement No. 158 of the United Nations Administrative Tribunal, Advisory Opinion*, I.C.J. Reports 1973, p. 172, para. 14

¹³ סעיף 27 לחו"ד

¹⁴ סעיף 30 לחו"ד

¹⁵ סעיף 32 לחו"ד

של המדינות אשר נתנו חסותם או תמכו בהחלטה לבקשת חו"ד מייעצת אינם רלוונטיים לביה"ד בבואו לבחון את קיומן של סיבות להימנע ממתן החו"ד¹⁶.

כמו כן, ביה"ד דוחה את הטענה כי העצרת הכללית לא ציינה בהחלטה 63/3 מהי המטרה לשמה מתבקשת חוות-הדעת. נטען כי החו"ד אינו נחוץ ולא תהייה לו השפעה משפטית. ביה"ד ביקש להזכיר כי לא ביה"ד, אלא הגוף המבקש את החו"ד, הוא שיחליט האם החו"ד נחוץ לתפקודו או אם לאו¹⁷.

לשיטתו של ביה"ד אין חשיבות גם לטענה כי לחו"ד עלולות להיות השלכות פוליטיות (adverse political consequences). ביה"ד לא יכול לבסס את החלטתו לפי חשש לקיומה של אפשרות, ובפרט חשש לא מבוסס, להשלכות שליליות של החלטה¹⁸.

שאלה עקרונית אליה מתייחס ביה"ד היא האם, לאור התפקידים של מועבי"ט ושל העצרת הכללית ביחס למצב בקוסובו, ביה"ד צריך לסרב להשיב על השאלה משום שהבקשה הועברה ע"י העצרת הכללית ולא ע"י מועבי"ט. המצב בקוסובו טופל ע"י מועבי"ט, כחלק מאחריותה של המועצה על שמירת השלום והביטחון, במשך למעלה מ-10 שנים טרם החלטה 63/3 של העצרת הכללית. ב-10 ביוני 1999 אימצה מועבי"ט את החלטה 1244 (1999)¹⁹, אשר אישרה את הנוכחות הבינלאומית הצבאית והאזרחית בקוסובו, ויצרה את המסגרת למינהל. למרות שהצהרת העצמאות נדונה במועבי"ט, המועצה לא נקטה בצעדים ביחס להצהרה²⁰.

להחלטה 1244 (1999) של מועבי"ט קדמו חמש החלטות שונות של העצרת הכללית הנוגעות למצב בקוסובו. לאחר אימוץ החלטה 1244 (1999) אומצו בעצרת הכללית 16 החלטות נוספות הנוגעות לקוסובו (אחת בעניין מצב זכויות האדם באזור ו-15 הנוגעות למימון המשלחת האזרחית של האו"ם לקוסובו). עם זאת, המצב בקוסובו לא היה על סדר היום של העצרת הכללית בעת הצהרת העצמאות²¹.

בעוד שהשאלה שהועלתה בפני ביה"ד מעלה היבט אחד של המצב אותו מועבי"ט הגדירה כאיום לשלום והביטחון הבינלאומיים, אשר ממשיך להופיע בסדר היום של המועצה, אין מניעה מכך שהעצרת הכללית תביע עניין באותו נושא. סעיף 10 ו-11 למגילת האו"ם מסמיכים את העצרת הכללית לדון במגוון רחב של נושאים ובכלל זה גם נושאים הנוגעים לשלום וביטחון. סמכות זו לא מוגבלת ע"י האחריות לשמור על השלום והביטחון אשר מוטלת על מועבי"ט בסעיף 24 למגילת האו"ם. העובדה שמועבי"ט עוסקת בנושא מסוים לא שוללת מהעצרת הכללית את הזכות לדון בנושא זה. ההגבלה היחידה על העצרת הכללית, שקיימת במגילת האו"ם, מופיעה בסעיף 12

¹⁶ סעיף 33 לחו"ד

¹⁷ סעיף 34 לחו"ד

¹⁸ סעיף 35 לחו"ד

¹⁹ Resolution 1244 (1999), S/RES/1244 (online: <http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm>)

²⁰ סעיף 36-37 לחו"ד

²¹ סעיף 38 לחו"ד

וקשורה ליכולת העצרת להמליץ על פעילות²². יתר על כן, סעיף 12 לא שולל כל פעילות של העצרת הכללית ביחס לאיום על השלום והביטחון הבינלאומי אשר הועלו בפני מועבי"ט. עניין זה נדון בהרחבה בחו"ד המייעצת בעניין גדר ההפרדה²³ (להלן: חו"ד בעניין הגדר) שם צוין כי קיימת נטייה גוברת של מועבי"ט והעצרת הכללית לעסוק במקביל בנושאים הקשורים לשמירת השלום והביטחון, והובחן כי לרוב בעוד שמועבי"ט מתרכזת בהיבטים הקשורים לשלום ולביטחון הבינלאומיים העצרת הכללית מסתכלת על היבטים רחבים יותר של המצב ומתייחסת גם להיבטים הומאניטאריים, חברתיים וכלכליים²⁴.

חשוב לציין כי להבדיל מהמצב בעניין זה, הויכוח בחו"ד בעניין הגדר עסק בשאלת סמכות ביה"ד לתת את החו"ד ולא בשאלת שיקול הדעת של ביה"ד. במקרה לפנינו ביה"ד ביסס את סמכותו. עם זאת, הניתוח בחו"ד בעניין הגדר רלוונטי גם בעניינו. הניתוח מדגים שגם במקרה בו עניין מסוים נופל תחת סמכותה של מועבי"ט, והמועצה מפעילה סמכות זו, העצרת הכללית לא מנועה מלדון ולפעול בעניין זה, בכפוף להגבלות שנקבעו בסעיף 12 למגילת האו"ם. בנוסף, צוין כי החלטה (V) 377A של העצרת הכללית קובעת כי העצרת יכולה להמליץ על אמצעים להשבת השלום והביטחון הבינלאומיים במקרים בהם מועבי"ט מנועה מלפעול בשל חוסר הסכמה בין חברותיה הקבועות²⁵.

ביה"ד מציין כי יש הבדל משמעותי בין במצב הנדון בחו"ד זה לבין המצב הנדון בחו"ד בעניין הגדר. המצב בשטחים הפלסטינים הכבושים (כך במקור) נדון בעצרת הכללית במשך מספר עשורים לפני החלטה לבקש חו"ד מייעצת מביה"ד, ואף נדון העניין הספציפי שבו עסקה חוות-הדעת. במקרה הנוכחי, הייתה זו מועבי"ט שעסקה בעניין²⁶.

מטרתה של סמכות הייעוץ של ביה"ד הינה לאפשר לגופי האו"ם לבצע את משימתם. ביה"ד לא יכול לקבוע מהו השימוש שייעשה בחו"ד ע"י העצרת הכללית או מהי ההשפעה של הפעולות שייעשו על המצב. היות וביה"ד הוכיח כי לעצרת הכללית יש סמכות לדון בהצהרת העצמאות ואף לנקוט בפעולות בהתאם להגבלות שצוינו, ביה"ד לא רואה לנכון לסרב לחוות דעתו בשל סיבה זו²⁷.

העצרת הכללית פעלה בעניין המצב בקוסובו בעבר. בין השני 1995-1999 העצרת הכללית אימצה 6 החלטות הנוגעות למצב זכויות האדם בקוסובו. האחרונה מבין החלטות אלו אומצה כחצי שנה לאחר שמועבי"ט אימצה את החלטה 1244(1999). ביה"ד הגיע למסקנה כי העצרת הכללית הפעילה את סמכויותיה ביחס למצב בקוסובו²⁸.

²² סעיף 40 לחו"ד

²³ Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004 (I), para. 26-27

²⁴ סעיף 41 לחו"ד

²⁵ סעיף 42 לחו"ד

²⁶ סעיף 43 לחו"ד

²⁷ סעיף 44 לחו"ד

²⁸ סעיף 45 לחו"ד

לשיטתו של ביה"ד העובדה כי ביה"ד בהכרח יאלץ לפרש את החלטה 1244(1999) על-מנת לענות על השאלה המשפטית לא מהווה סיבה מספקת כדי לסרב במתן החו"ד. בעוד שפרשנות ויישום החלטות הינו, בראש ובראשונה, תפקידו של מוסד האו"ם שאימץ את ההחלטה, גם ביה"ד, כגוף השיפוטי של או"ם, נדרש לפרש החלטות ולבחון את השלכותיהן.²⁹

כמו כן, ביה"ד קבע כי אין מקום לסרב במתן חו"ד כאשר החו"ד עלול לסתור החלטה של מועב"ט, במידה ולעצרת הכללית יש עניין לגיטימי בחו"ד זה.³⁰

הגדרת השאלה המשפטית

קעת פנה ביה"ד להגדרת השאלה המשפטית אותה הפנתה העצרת הכללית³¹. נוסח השאלה בהחלטה 63/3 הינו:

"Is the unilateral declaration of independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo in accordance with international law?"

ביה"ד סטה בעבר מנוסח השאלה אשר הופנתה אליו במקרים בהם השאלה לא נוסחה כראוי או במקרים בהם ביה"ד קבע, לאחר בדיקת הרקע לשאלה, כי השאלה לא משקפת את הסוגיה המשפטית שעל הפרק. בדומה, כאשר השאלה הייתה לא ברורה או מעורפלת ביה"ד הבהיר את השאלה בטרם מתן החו"ד³².

במקרה שלפנינו, השאלה שהועברה ע"י העצרת הכללית מנוסחת באופן ברור. השאלה צרה וספציפית; בשאלה מתבקשת דעתו של ביה"ד האם הצהרת העצמאות נעשתה בהתאם לדין הבינלאומי. ביה"ד לא נשאל לגבי ההשלכות המשפטיות של ההצהרה. בפרט, ביה"ד לא נשאל האם קוסובו השיגה בכך מעמד של מדינה. כמו כן, ביה"ד לא נשאל לגבי התוקף או ההשלכות המשפטיות של הכרה בקוסובו ע"י מדינות אשר הכירו בה כמדינה עצמאית. ביה"ד ציין כי בבקשות קודמות לחו"ד מייעצת, כאשר העצרת הכללית או מועב"ט ביקשו מביה"ד לחוות דעה בנוגע להשלכות המשפטיות של פעולה, הם ניסחו את השאלה באופן שמביע מפורשות נקודה זו. לפיכך, ביה"ד לא מצא לנכון להתייחס לנושאים לעיל על מנת לענות על השאלה שהופנתה³³.

עם זאת, יש שני היבטים של השאלה הדורשים התייחסות. ראשית, השאלה מתייחסת ל"הצהרת העצמאות החד-צדדית אשר ניתנה ע"י המוסדות הזמניים של הממשל העצמי בקוסובו" (ההדגשה לא במקור). ניתן למצוא התייחסות זו למוסדות הזמניים של הממשל העצמי בקוסובו (להלן: המוסדות הזמניים) במקום נוסף בהחלטה 63/3. מספר משתתפים בהליך ערערו על הקביעה כי היו אלא המוסדות הזמניים אשר הכריזו רשמית על עצמאותה של קוסובו. זהותם של מנסחי הצהרת העצמאות יכולה להשפיע על התשובה לשאלה הנדונה. ביה"ד יחרוג מסמכותו אם יתייחס לעניין

²⁹ סעיף 46 לחו"ד

³⁰ סעיף 47 לחו"ד

³¹ סעיף 49 לחו"ד

³² סעיף 50 לחו"ד

³³ סעיף 51 לחו"ד

זה כדבר שנקבע ע"י העצרת הכללית³⁴. ביה"ד לא רואה בכך ניסיון של העצרת הכללית להגביל את החופש של ביה"ד להגיע להחלטה בעניין זה. ביה"ד ציין כי בניסוח סדר היום של העצרת הכללית, שהפך לכותרתה של החלטה 63/3 לא צוין דבר על מנסחי ההצהרה³⁵.

כאשר ביה"ד בא להעריך האם ההצהרה בוצעה בהתאם לדין הבינ"ל על ביה"ד להיות חופשי לבחון את כל ההיבטים ולהחליט באופן עצמאי מיהו הגוף אשר ניסח את ההצהרה³⁶.

רבים מהמשתתפים בהליך הפנו את ביה"ד לדעתו של ביהמ"ש העליון של קנדה בנוגע להתנתקות מחוז קוויבק מקנדה³⁷. ביה"ד ציין כי השאלה בעניינו שונה בצורה ניכרת מהשאלה שנדונה בקנדה. השאלה איתה התמודד ביהמ"ש העליון של קנדה דנה בזכות של האסיפה הלאומית של קוויבק להשפיע על הליך ההתנתקות ובקימו של דין בינלאומי אשר מעניק זכות זו. העצרת הכללית שאלה על התאמתה של ההצהרה לדין הבינלאומי. התשובה לשאלה זו תלויה בקימו של דין בינלאומי האוסר על הצהרה זו. ביה"ד נשאל האם ההצהרה הפרה את הדין הבינלאומי. הוא לא נדרש לשאלה האם הדין הבינלאומי מעניק לקוסובו זכות להכריז חד- צדדית על עצמאות³⁸.

רקע עובדתי

- החלטה 1244 (1999):

ההחלטה התקבלה במועבי"ט, אשר הפעילה את סמכותה הנובעת מפרק 7 למגילת האו"ם ב-10 ביוני 1999. בהחלטה אושר למזכ"ל האו"ם להקים נוכחות אזרחית בינלאומית בקוסובו במטרה ליצור מנהל זמני אשר יהווה הסדר ביניים במהלך ההקמה של המוסדות הזמניים של הממשל העצמי בקוסובו.

פסקה 11 להחלטה מתארת את הסמכויות ותחומי האחריות של הכוח הבינלאומי שיוקם מכוחה. נקודה ראויה לציון העולה מהפסקה היא שהמוסדות הזמניים שיוקמו בעזרת הכוח הבינלאומי יתפקדו עד להקמת מוסדות קבועים לאחר שקוסובו וסרביה יגיעו להסדר פוליטי. השלב האחרון בעבודת הכוח הבינלאומי יהיה פיקוח על המעבר מהמוסדות הזמניים למוסדות שיוקמו בעקבות ההסדר³⁹.

בעקבות ההחלטה הוקמה UNMIK - United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, ומזכ"ל האו"ם מינה שליח מיוחד מטעמו אשר יוביל את המשלחת.

³⁴ סעיף 52 לחור"ד

³⁵ סעיף 53 לחור"ד

³⁶ סעיף 54 לחור"ד

³⁷ *Reference by the Governor-General concerning Certain Questions relating to the Secession of Quebec from Canada*, [1998] 2 S.C.R. 217; 161 D.L.R. (4th) 385; 115 Int. Law Reps. 536

³⁸ סעיפים 55-56 לחור"ד

³⁹ סעיף 59 לחור"ד

- אירועים משמעותיים בניסיון להגיע להסכם שקדמו ל-17 בפברואר 2008:

בחודש יוני 2005 מינה מזכ"ל האו"ם שליח מיוחד על מנת שיכין סקירה מקיפה של המצב בקוסובו. הדו"ח שהשליח הגיש למזכ"ל האו"ם הביא לקונצנזוס במועבי"ט כי יש להתחיל בתהליך של השלב האחרון. בנאום שנשא נשיא מועבי"ט הוא אמר כי המועצה מסכימה עם ההערכה הכללית של השגריר כי למרות האתגרים שעדיין ניצבים בפני קוסובו בפרט והאזור בכלל, הגיע העת התחיל את השלב הבא בתהליך המדיני. מועבי"ט תומכת בכוונתו של מזכ"ל האו"ם להתחיל הליך מדיני אשר יקבע את מעמדה העתידי של קוסובו⁴⁰. לאור דברים אלו, בנובמבר 2005 מינה מזכ"ל האו"ם את מר' מארטי אטיסארי, נשיא פינלנד לשעבר, לשליחו המיוחד לעניין תהליך קביעת מעמדה העתידי של קוסובו⁴¹. שליח זה קיבל כללים מנחים לעבודתו מידי מועבי"ט. בין היתר, צוין במסמך זה כי פתרון מוסכם במשא-ומתן הינו בעדיפות בינלאומית ולכן הצדדים נקראים לנהל משא-ומתן בונה ובתום-לב, לדחות כל צורה של אלימות ולהימנע מצעדים חד-צדדיים⁴².

במרץ 2007 הגיש השליח דו"ח למועבי"ט בו נאמר כי לאחר למעלה משנה של שיחות ישירות ברור לו כי הצדדים לא מסוגלים להגיע להסכמה בנוגע לעתידה של קוסובו. לשיטתו השיחות הגיעו למבוי סתום והפתרון היחיד למצב הוא קוסובו עצמאית, תחת פיקוח התחלתי של הקהילה הבינלאומית⁴³. מזכ"ל האו"ם תמך בעמדת שליחו. טיוטא להחלטה בעניין זה הופצה לחברות במועבי"ט אך נמשכה לאחר מספר שבועות כאשר נהייה ברור כי ההחלטה לא תאומץ ע"י מועבי"ט⁴⁴.

ניסיון נוסף למשא-ומתן התקיים בין אוגוסט לדצמבר 2007 בעזרת נציגים מהאיחוד האירופי, רוסיה וארה"ב. בסופו של תהליך זה הגישו הנציגים דו"ח למזכ"ל האו"ם לפיו אף הם סבורים כי התהליך המדיני מיצה את עצמו והגיע למבוי סתום, היות והצדדים לא מוכנים להתפשר.

- אירועי ה-17 בפברואר 2008 ולאחר מכן:

על רקע האירועים הנ"ל אומצה הצהרת העצמאות ב-17 בפברואר 2008. לפי לשון ההצהרה, מנסחיה התכנסו לישיבה מיוחדת (extraordinary), כמנהיגים שנבחרו באופן דמוקרטי, אשר הכריזו על קוסובו כמדינה עצמאית וריבונית⁴⁵. ההצהרה אומצה ע"י 109 מתוך 120 חברי בית המחוקקים של קוסובו, כולל ראש ממשלת קוסובו ונשיאה (שאינו חבר בבית המחוקקים). התנגדו להצהרה עשרה נציגיה של הקהילה הסרבית בקוסובו ונציג אחד של קהילת גורני בקוסובו לא השתתף בישיבה. כל הנציגים שנכחו בישיבה

⁴⁰ סעיף 64 לחו"ד

⁴¹ סעיף 65 לחו"ד

⁴² סעיף 66 לחו"ד

⁴³ סעיף 69 לחו"ד

⁴⁴ סעיף 71 לחו"ד

⁴⁵ סעיפים 74-75 לחו"ד

חתמו על ההצהרה. ההצהרה לא הועברה לנציגו של מזכ"ל האו"ם ולא פורסמה ברשומות של המוסדות הזמניים (כנהוג במעשי חקיקה של מוסדות הממשל הזמני)⁴⁶. סרביה הודיע למזכ"ל האו"ם כי קיבלה החלטה לפיה הצהרת קוסובו מציגה מהלך כוחני של התנתקות חד-צדדית של חלק משטחה של סרביה וכי להצהרה אין השלכות משפטיות בסרביה או בחקיקה הבינלאומית. בעקבות בקשה של סרביה, למחרת ההצהרה התקיים דיון חירום במועב"ט, בה השתתף נשיא רפובליקת סרביה, אשר גינה את ההצהרה בשל היותה מהלך לא חוקי אשר הוכרז כחסר תוקף ע"י בית המחוקקים של סרביה⁴⁷.

דיון בשאלה המשפטית

את הדיון בשאלה המשפטית המהותית שהוצגה בפניו – קרי, האם ההכרזה תואמת את כללי המשפט הבינלאומי, מחלק בית הדין לשני שלבים. בשלב ראשון בחינת המשפט הבינלאומי הכללי, ובשלב שני בחינת הרלוונטיות של המסגרת המשפטית הספציפית הנובעת מהחלטת מועב"ט 1244, כ-lex specialis⁴⁸.

• משפט בינלאומי כללי:

ביה"ד מצייין כי החל מהמאה ה - 18 ניתן לראות מספר רב של הצהרות עצמאות, אשר לעיתים קרובות נתקלו בהתנגדותן הנחרצת של המדינות מהן ביקשו להתנתק. בחלק מהמקרים ההכרזות הובילו להקמת מדינה חדשה. עם זאת, **בחינה של הפרקטיקה שנוצרה מראה כי לא היה מקרה בו התייחסו להכרזה על עצמאות כאקט הנוגד את הדין הבינלאומי, נהפוך הוא, הפרקטיקה מבציעה בבירור על כך שהמשפט הבינלאומי לא הכיל איסור על הצהרה על עצמאות. בחציה השני של המאה העשרים, המשפט הבינלאומי בנוגע להגדרה עצמית התפתח באופן שיצר את הזכות לעצמאות עבור עמים אשר חיים תחת שלטון לא-עצמאי או עמים החיים תחת כיבוש, שליטה או ניצול. מדינות רבות הוקמו תוך מימוש זכות זו. מנגד היו הכרזות עצמאות מחוץ להקשר של הגדרה עצמית. הפרקטיקה של מדינות ביחס להכרזות אלו אינה מצביעה על יצירת כלל חדש האוסר על הכרזת עצמאות במקרים מסוג זה⁴⁹.**

בתגובה לטענה כי איסור על הצהרות עצמאות חד-צדדיות משתמע מעיקרון השלמות הטריטוריאלית, מצייין ביה"ד כי עיקרון השלמות הטריטוריאלית מהווה נדבך אינטגרלי של המשפט הבינלאומי המגולם במגילת האו"ם, בפרט בסעיף 2(4)⁵⁰. בית הדין מפנה להצהרת עצרת האו"ם בנושא עקרונות המשפט הבינלאומי ביחס ליחסים ידידותיים ושיתוף פעולה בין מדינות בהתאם למגילת האו"ם. הצהרה זו משקפת דין מנהגי ובה חוזרת העצרת על העיקרון לפיו מדינות צריכות להימנע, במסגרת יחסי החוץ שלהם, מאיומים או שימוש בכוח כנגד שלמות טריטוריאלית

⁴⁶ סעיף 76 לחו"ד

⁴⁷ סעיף 77 לחו"ד

⁴⁸ פסקה 78 לחו"ד

⁴⁹ סעיף 79 לחו"ד

⁵⁰ Article 4

...

2. The admission of any such state to membership in the United Nations will be effected by a decision of the General Assembly upon the recommendation of the Security Council.

או עצמאות של מדינות⁵¹. עיקרון זה הודגש באופן דומה גם בוועדת הלסינקי לביטחון ושיתוף-פעולה באירופה⁵². לפיכך, ביה"ד מסיק כי עיקרון השלמות הטריטוריאלית מוגבל לתחום של יחסים בין מדינות⁵³.

בית הדין התייחס למספר מקרים בהם מועבי"ט התנגדה מפורשות להכרזות על עצמאות (רודזיה הדרומית, צפון קפריסין, רפובליקה סרפסקה). במקרים אלו מועבי"ט גינתה את ההכרזות בשל הנסיבות בהן ניתנו ההכרזות. אי חוקיות הפעולה, אינו נובע מההכרזה עצמה אלא מאי חוקיותן של נסיבות המסגרת של ההכרזה, למשל שימוש בלתי חוקי בכוח, או הפרות אחרות של המשפט הבינלאומי. מועבי"ט לא הציגה עמדה דומה ביחס לקוסובו. לא ניתן להסיק מהחלטות יוצאות הדופן של מועבי"ט לגנות את המקרים שהוזכרו על קיומו של איסור כללי על הכרזות עצמאות חד-צדדיות⁵⁴.

באשר לטענה שהועלתה לפיה לאוכלוסיית קוסובו הזכות להקים מדינה ריבונית כנגזרת מזכותם להגדרה עצמית או לפרישה מתקנת (remedial secession), חזר בית הדין על כך שהזכות להגדרה עצמית אכן התפתחה במאה העשרים. עם זאת, השאלה האם מחוץ להקשר של טריטוריות שאינן בממשל עצמי (non-self-governing territories) ועמים הנתונים לדיכוי, שליטה או ניצול בידי כוח זר, המשפט הבינלאומי מעניק זכות לחלק מאוכלוסייה של מדינה קיימת את הזכות להתנתק מאותה מדינה הינה שאלה שנתונה למחלוקת חריפה בין המשתתפים בהליך בפני בית הדין. באופן דומה השאלה האם קיימת זכות לפרישה מתקנת ובאילו תנאים גם היא במחלוקת. כך או כך בית הדין אינו רואה צורך לדון בשאלות אלו.

לסיכום, לשיטתו של ביה"ד המשפט הבינלאומי הכללי אינו כולל איסור על הכרזת עצמאות ועל כן הכרזת העצמאות של קוסובו לא מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי הכללי⁵⁵.

• החלטת מועבי"ט 1244 (1999) והמסגרת החוקתית של UNMUK:

בהתאם לסעיפים 24 ו-25 ולפרק 7 של מגילת האו"ם, מועבי"ט מוסמכת לאמץ החלטות מחייבות מבחינת המשפט הבינלאומי. ביה"ד עסק בעבר בפרשנות ויישום החלטות מועבי"ט במספר מקרים ובעקבות התייחס להחלטות אלו כחלק מהמסגרת החוקתית המחייבת במישור הבינלאומי. החלטת מועבי"ט התקבלה במסגרת פרק 7 למגילת האו"ם, ועל כן מטילה חובות משפטיות ברמה הבינלאומית⁵⁶. בית הדין מציין שאף משתתף לא חלק על העובדה שהחלטה זו מהווה חלק מהדין המחייב ביחס למצב בקוסובו⁵⁷.

⁵¹ Declaration on Principals of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations (1970), G.A. Res. 2625 (XXV)

⁵² Final Act of the Helsinki Conference on Security and Co-operation in Europe of 1 August 1975

⁵³ סעיף 80 לחור"ד

⁵⁴ סעיף 81 לחור"ד

⁵⁵ סעיף 84 לחור"ד

⁵⁶ סעיף 85 לחור"ד

שאלה נוספת נוגעת למעמד התקנות שנקבעו על-ידי הנציג המיוחד מטעם המזכ"ל במסגרת UNMIK והאם אלו מהווים חלק מהדין הבינלאומי הרלוונטי לעניין⁵⁷. נטען כי תקנות אלו שייכות לדין הפנימי ולכן אין מקום להחילן ביחס לשאלה הנדונה בחו"ד זה. ביה"ד קבע כי תקנות UNMIK שואבות כוחות ישירות מהחלטת מועב"ט ולכן הן בעלות אופי משפטי בינלאומי⁵⁸. עם זאת, ביה"ד מציין כי מסגרת חוקתית זו הינה חלק ממשטר חוקי ספציפי, הנוצר כתוצאה מהחלטה 1244(1999), אשר ישים רק בקוסובו ומטרתו להסדיר עניינים אשר במצב רגיל יוסדרו על-ידי חקיקה מדינתית ולא בדין בינלאומי. לכן, המסגרת החוקתית נכנסה לתוקף כחלק מחקיקה שאומצה על-ידי המשטר הזמני של קוסובו. לאסיפה של קוסובו (Assembly of Kosovo) ניתנה הסמכות לחוקק בכפוף לביקורת של הנציג המיוחד של מזכ"ל האו"ם⁵⁹.

ביה"ד ציין כי החלטה 1244(1999) והמסגרת החוקתית שנקבעה מעניקות לנציג המיוחד של מזכ"ל האו"ם סמכויות פיקוח נכרות על מוסדות הממשל העצמי. בהחלטה 1244(1999) נחזה ממשל זמני עבור קוסובו אשר ישמש ממשל מעברי תוך הקמה ופיקוח של מוסדות שלטון עצמי דמוקרטיים. כמו כן, בהחלטה נקבע כי תפקידו של הכוח האזרחי הבינלאומי יכלול ארגון ופיקוח על התפתחות המוסדות הזמניים עבור שלטון דמוקרטי אוטונומי אשר יפעל עד להגעה להסדר פוליטי וקיום בחירות. על מוסדות אלו לפעול בשיתוף עם הנציג המיוחד של מזכ"ל האו"ם⁶⁰.

ביה"ד מציין כי החלטה 1244(1999) והמסגרת החוקתית הנ"ל היו בתוקף ביום ה-17 לפברואר 2008. בהחלטה נקבע מפורשות כי הכוח האזרחי יוקם לתקופה ראשונית של 12 חודשים, וימשיך לפעול לאחר תקופה זו, אלא אם כן תחליט מועב"ט אחרת. החלטה כאמור לא התקבלה במועב"ט בפגישתה ב-18 לפברואר 2008, בה נדונה העצמאות לראשונה או בפגישה אחרת לאחר מכן. החלטה 1244(1999) והמסגרת החוקתית שנקבעה בעקבותיה לא מכילות סעיף מבטל ולכן שתי אלו מהוות מרכיב מהדין הבינלאומי שהיה תקף בקוסובו ב-17 לפברואר 2008⁶¹.

לאור האמור לעיל, ביה"ד הסיק כי החלטה 1244(1999) והמסגרת החוקתית שבתקנות UNMIK יוצרות חלק מהדין הבינלאומי אותו יש להביא בחשבון בבחינת השאלה המשפטית⁶².

פרשנות החלטת מועב"ט מספר 1244(1999):

ראשית, עומד ביה"ד על ההבדל בין פרשנות אמנות לפרשנות החלטות מועב"ט, במובן זה שפרשנות החלטות מועב"ט מחייבת התייחסות לגורמים נוספים מעבר לאלו הנשקלים בעת פרוש

ביה"ד ציין כי התקבלו מספר החלטות נוספות במועב"ט העוסקות בשאלת קוסובו (החלטות מספר 1160(1998), 1199(1998), 1203(1998) ו-1239(1999)). עם זאת, ביה"ד לא מצא לנכון להתעכב על החלטות אלו משום שהן מוזכרות בפסקה השנייה של החלטה 1244(1999).

⁵⁷ פסקה 85 לחו"ד

⁵⁸ סעיף 87 לחו"ד

⁵⁹ סעיף 88 לחו"ד

⁶⁰ סעיף 89 לחו"ד.

⁶¹ סעיף 90 לחו"ד

⁶² סעיף 91 לחו"ד

⁶³ סעיף 93 לחו"ד

אמנות כקבוע באמנת וינה לדיני אמנות. כך, פרשנות החלטות מועב"ט דורשת ניתוח של התבטאויות של נציגים במועב"ט בעת קבלת ההחלטה, החלטות אחרות של מועב"ט באותו עניין והתנהגות גופי או"ם שונים ומדינות המושפעות מההחלטה.⁶⁴

ביה"ד מצוין כי את החלטה 1244(1999) יש לקרוא בשילוב עם העקרונות הכלליים שנקבעו בנספחים 1 ו-2 להחלטה זו. וכן, פסקה 10 למבוא של ההחלטה המתייחס לריבונות ולשלמות הטריטוריאלי של יוגוסלביה.⁶⁵

שלושה מאפיינים של ההחלטה רלוונטיים לבירור השאלה המשפטית⁶⁶:

1. ההחלטה מקימה נוכחות אזרחית וביטחונית בקוסובו, בעלת סמכות אזרחית ופוליטית מלאה ואחריות בלעדית לממשל בקוסובו. החלטה 1244(1999) ותקנת UNMIK 1999/1 הקובעת כי כלל הסמכויות החקיקתיות, הביצועיות והשיפוטיות בקוסובו הוענקו ל-UNMIK, ויושמו על ידי הנציג המיוחד של המזכ"ל, החליפו את המשטר החוקי אשר היה בתוקף בקוסובו והקימו מינהל טריטוריאלי בינלאומי.⁶⁷
2. הפתרון המגולם בהחלטה 1244(1999) הוא פתרון בעל מטרה הומניטארית: לספק אמצעים לייצוב קוסובו ולבסס מחדש סדר ציבורי באזור במשבר. החלטה 1244(1999) שמה דגש על "ארבעה יסודות" (four pillars): מינהל אזרחי זמני, עניינים הומניטאריים, הקמת מוסדות **ובניה מחדש**, והטלת האחריות ליישום על ארגונים וסוכנויות בינלאומיות שונות. ניתן ללמוד מכך כי המטרה היא להביא יציבות לאזור. המינהל הזמני בקוסובו נועד להשהות זמנית את הפעלת הסמכויות של סרביה בקוסובו.⁶⁸
3. החלטה 1244(1999) מקימה משטר זמני, ולא ניתן לפרשה כמקימה מוסדות קבועים בשטחה של קוסובו. החלטה זו העניקה מנדט ל-UNMIK לסייע לקידום הפתרון המדיני לסטאטוס של קוסובו, אך לא לשפוט מראש את תהליך המשא-ומתן.⁶⁹

ביה"ד הסיק כי היעוד והמטרה של החלטה 1244(1999) היה להקים משטר משפטי זמני בלבד, אשר גובר על המשטר הסרבי באופן זמני ומיועד לייצב את קוסובו.⁷⁰

שאלת התאמתה של ההצהרה להחלטה 1244 והמשטר המשפטי מכוחה

בית הדין מבקש לבחון באם החלטה 1244 והמשטר המשפטי כאמור מחילים איסור ספציפי להכריז על עצמאות באופן חד צדדי, החל על מחברי ההכרזה. לשם כך יש להכריע מיהם מחברי ההכרזה.⁷¹

זהות המחברים:

⁶⁴ סעיף 94 לחור"ד
⁶⁵ סעיף 95 לחור"ד
⁶⁶ סעיף 96 לחור"ד
⁶⁷ סעיף 97 לחור"ד
⁶⁸ סעיף 98 לחור"ד
⁶⁹ סעיף 99 לחור"ד
⁷⁰ סעיף 100 לחור"ד

בית הדין מבקש לבחון האם ההכרזה הייתה פעולה של "האסיפה של קוסובו", אחד ממוסדות הממשל הזמניים, או שמא מאמצי ההכרזה פעלו במעמד אחר (different capacity)⁷², ומציין כי הדעות היו חלוקות בין המשתתפים בהליך⁷³.

בית הדין בוחן את לשון ההכרזה ומסיק כי זו משקפת את העובדה שמחבריה היו מודעים לכך שהשיחות על ההסדר הסופי ביחס למעמדה של קוסובו כשלו וכי נקודת זמן זו הייתה נקודה קריטית ביחס לעתידה של קוסובו. על רק זה, השפה בה נקטו מחברי ההכרזה מעידה על כך שלא היה בכוונתם לפעול במסגרת הממשל הזמני, אלא להקים בקוסובו מדינה עצמאית וריבונית. בית הדין מסיק כי המחברים לא פעלו, ואף לא התכוונו לפעול, כמוסד במסגרת הממשל הזמני, אלא מטרתם הייתה ליצור אמצעי שמשמעותו והשלכותיו תבואנה לידי ביטוי מחוץ לממשל זמני זה⁷⁴.

תימוכין למסקנתו זו מוצא בית הדין בעובדה שמחברי ההכרזה קיבלו על עצמם למלא אחר התחייבויותיה הבינלאומיות של קוסובו, במיוחד אלו שנוצרו עבור קוסובו על ידי UNMIK, וכי הצהירו במפורש ובכובד ראש כי קוסובו מחויבת מול מדינות שליטות על ידי התחייבויותיה בהכרזה. זאת בניגוד להסדר הקיים בממשל הזמני לפיו יחסי החוץ של קוסובו נמצאים בסמכותו הבלעדית של נציגו המיוחד של המזכ"ל⁷⁵.

בית הדין ממשיך ומצביע על אופן ההתבטאות במסגרת ההצהרה ונסיבות אימוצה. הנוסח האלבני של ההצהרה (הטקסט המקורי) לא מתייחס כלל לאסיפה של קוסובו. המילים "האסיפה של קוסובו" הופיעו בראש ההצהרה בתרגום האנגלי והצרפתי שלה. ניסוח ההצהרה שונה מניסוח חקיקה של האסיפה של קוסובו. בנוסף, נוהל החקיקה בעת אימוץ ההצהרה שונה מהנוהל בו נהוג להשתמש בהליכי חקיקה באסיפה של קוסובו. בפרט, ההצהרה נחתמה על-ידי כל הנוכחים בעת אימוצה, כולל נשיא קוסובו, אשר אינו חבר באסיפה. מיד אחרי ההצהרה עצמה מחבריה מכנים עצמם "מנהיגי הנבחרים של עמינו". ראויה לציון גם העובדה שההצהרה לא הועברה לנציג המיוחד של המזכ"ל או פורסמה ברשומות⁷⁶.

גם לתגובתו של הנציג המיוחד מייחס בית הדין חשיבות. בפרט, ל"שתיקתו" למול המעשה במובן זה שלא ביטל אותו, המצביעה על כך שלא ראה בהכרזה כמעשה במסגרת הממשל הזמני תחת אחריותו וסמכותו⁷⁷.

לסיכום, בית הדין קובע כי מחברי ההכרזה לא פעלו כמוסד במסגרת המשטר המשפטי של הממשל הזמני, אלא כאוסף אנשים אשר פעלו יחדיו כנציגיו של העם בקוסובו מחוץ למסגרת של הממשל הזמני⁷⁸.

⁷¹ פסקה 101 לחו"ד

⁷² פסקה 102 לחו"ד.

⁷³ פסקה 103 לחו"ד.

⁷⁴ פסקה 105 לחו"ד

⁷⁵ פסקה 106 לחו"ד

⁷⁶ פסקה 107 לחו"ד.

⁷⁷ פסקה 108 לחו"ד.

⁷⁸ פסקה 109 לחו"ד.

האם מחברי ההצהרה חרגו מהמסגרת החוקתית שיצרה החלטה 1244(1999)?

על-מנת לענות על השאלה האם החלטה 1244(1999) אוסרת על מחברי ההצהרה להצהיר על עצמאות קוסובו מסרביה יש לקרוא בעיון את ההחלטה עצמה⁷⁹.

ראשית, החלטה 1244(1999), במהותה, נועדה ליצור משטר זמני בקוסובו אשר יהווה "זרז" לתהליך המדיני. ההחלטה לא התייחסה לסטאטוס הסופי של קוסובו. ביה"ד מציין כי הנוהג הנוכחי של מועבי"ט מראה במקום בו החליטה מועבי"ט להציב תנאים מגבילים בנוגע לסטאטוס הקבוע של השטח, תנאים אלו יצוינו מפורשות בהחלטה. בהחלטה 1244(1999) מועבי"ט לא שמרה לעצמה את "המילה האחרונה" בנוגע למצב בקוסובו ונותרה שותקת לגבי התנאים למצב הסופי של קוסובו. לפיכך, החלטה 1244(1999) לא מונעת פרסום הצהרת עצמאות, משום ששני המנגנונים פועלים ברמות שונות: להבדיל מהחלטה 1244(1999), ההצהרה היא ניסיון לקבוע את המצב הסופי של קוסובו⁸⁰.

שנית, החלטה 1244(1999) עוסקת, בעיקר, בהטלת חובות ואצילת סמכויות על מדינות החברות באו"ם וגופים של האו"ם (למשל: מזכ"ל האו"ם ונציגו). בהחלטה יש התייחסות בודדת לשחקנים אחרים, בה מועבי"ט דורשת מכל הקבוצות החמושות בקוסובו להתפרק מנשקן ולשתף פעולה עם ביה"ד לפשעי מלחמה ביוגוסלביה לשעבר (ICTY). אין בהחלטה סימנים לכך שמועבי"ט התכוונה להטיל חובות, מלבד אלו שהוזכרו לעיל, על שחקנים לא מדינתיים⁸¹. עם זאת, בית הדין מציין כי אין זה יוצא דופן שמועבי"ט מטילה חובות על שחקנים שאינם מדינות חברות באו"ם או גופיו. בפרט, מספר החלטות של מועבי"ט בעניין קוסובו, אשר קדמו להחלטה 1244(1999), הכילו דרישות כלפי ההנהגה האלבנית בקוסובו⁸². בהחלטה 1244(1999) לא מצויה התייחסות להנהגה האלבנית בקוסובו. ביה"ד מציין כי בבואו לפרש החלטה של מועבי"ט עליו לבחון כל מקרה לגופו, ובהתאם לנסיבות להסיק על איזה גוף ביקשה מועבי"ט להטיל חובות⁸³. לאור דברים אלו, ביה"ד לא יכול להסכים עם הטענה כי החלטה 1244(1999) מכילה איסור על הצהרת עצמאות, המחייב את מחברי ההצהרה. לא ניתן להסיק על קיומו של איסור כאמור מניסוחה, הקשרה ומטרתה של ההחלטה. השימוש בביטוי "הסדר פוליטי" בהחלטה לא משנה את המסקנה הנ"ל. ראשית, הביטוי צוין ביחס לתחומי האחריות של הכוח הבינלאומי, UNMIK ונציגו של המזכ"ל. שנית, המונח "הסדר פוליטי" נתון לפרשנויות רבות⁸⁴.

ביה"ד הגיע למסקנה כי החלטה 1244(1999) לא יצרה איסור על מחברי ההצהרה להצהיר על עצמאות מסרביה. לפיכך, ההצהרה לא מהווה הפרה של החלטה 1244(1999)⁸⁵.

⁷⁹ סעיף 113 לחו"ד
⁸⁰ סעיף 114 לחו"ד
⁸¹ סעיף 115 לחו"ד
⁸² סעיף 116 לחו"ד
⁸³ סעיף 117 לחו"ד
⁸⁴ סעיף 118 לחו"ד
⁸⁵ סעיף 119 לחו"ד

סיכום

מסקנתו של ביה"ד היא הצהרת העצמאות של קוסובו אשר ניתנה ב-17 בפברואר 2008 לא מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי הכללי, החלטה 1244(1999) של מועבי"ט או המסגרת החוקתית. לפיכך, ההצהרה לא מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי הישים במקרה זה⁸⁶.

⁸⁶ סעיף 122 לחו"ד